

Avelskommitténs kurshelg den 25-26 mars 2006 i Göteborg

Tema: Dräktighet, Valpning och Mentalitet

Foto: Ann-Christine Johansson

Jag och min Wheaten Vita åkte till Göteborg av den enkla anledning att jag hört mycket intressant om Ann-Sofie Lagerstedts forskning och är själv mycket intresserad av avelsfrågor. Jag skulle också hälsa på min foderpojke Fleuriehill Derrida - Milou och hans matte med familj i Götene. Vi hade en trevlig kväll i Götene med tre Wheaten och tre katter. Efter att en hankatt mer eller mindre gått igenom köksfönstret för att komma undan tre jaktsugna Wheaten lugnade vi ner oss allihop och åt en god middag.

På lördagsmorgonen fortsatte jag och Vita mot Göteborg. -18 gr och en blek tveksam marssof visade upp ett gudomligt vackert landskap gränsande till Kinnekulle.

KURSEN var arrangerad av Svenska Terrierklubbens avelskommitté i Göteborg. Kursansvariga var Karin Drotz och Anita Skoglund i Terrierklubbens Avelskommitté. Programmet riktade sig till uppfödare och vi var ca 35 deltagare.

OBS! Jag skall nedan försöka redogöra för två dagars mycket intressanta föredrag om **Dräktighet och Valpning** samt **Mentalbeskrivning**. Givetvis kommer min text färgas av vad jag uppfattade som nytt eller värt att komma ihåg. Därför är inte heller allt med och texten kan kanske uppfattas som litet kortfattad ibland.

Från dag två då Owe Andersson från Trollhättan redogjorde för **Mentalbeskrivning** ur olika synvinklar har jag endast några korta anteckningar eftersom Wheatenklubben under senaste åren arbetat mycket med och informerat om Mentalbeskrivning genom Wheatenbladet.

Professor Anne-Sofie Lagerstedt höll i lördagens program om Dräktighet och Valpning. Hon är professor vid SLU (Statens Lantbruksuniversitet i Uppsala) i kirurgi med inriktning på reproduktionsorganen. Hon berättade att vid SLU forskas bl a om livmoderns sjukdomar, peometra, narkosmedel vid kejsarsnitt, klinisk forskning och givetvis har man också undervisning.

KÖNSMOGNAD, PARNING OCH VALPNING

AI (artificiell insemination) - ca 250 hundar insemineras/år. Den huvudsakliga sperman kommer från Sverige. Att en liten andel importerats beror på att långt avstånd försämrar kvalitén. Veterinärer utbildas särskilt för att utföra insemination. Färsk sperma i +6-8gr håller i 24 tim men helst bör inseminationen ske inom 12 tim. Ett ejakulat räcker till två tikar. Frusen sperma kan förvaras i 24 år! Att insemination leder till dräktighet är ganska osäkert eftersom endast 51% lyckas. Intressant att notera är att kullstorleken blir mindre.

Hos småväxta hundraser blir tikarna köns mogna tidigt - 5 mån. Grand Danois vid 10 mån. Hanhundarna är köns mogna när testiklarna blivit normalstora.

Spermierna mognar på två månader. De tar sig via prostatan till bi-testiklarna där de ligger i en vätska. Hos äldre hanar skrumprar prostatan när de blir äldre och miljön för friska spermier försämrar. Tikarna kommer aldrig i klimakteriet men fertiliteten avtar. Man kan märka hos äldre tikar att de får förlängd löpning/blödning. Blödning kan också vara ett tecken på cancer.

När parningen väl har skett kan spermierna leva 2-6 dagar i väntan på att äggen mognar för befruktning. Om man parar tiken tidigt under de dagar hon är som mest fertil blir det oftast fler tikar men färre valpar totalt. Sker parningen i slutet av den fertila perioden blir det fler hanar.

Det finns många problem med tikarnas fertilitet.

Hon kan vara skendräktig och då är Galastop ett bra medel för att hindra mjölkproduktionen. Tiken kan också ha ett sk tyst löp då hon kan bli dräktig. Om tiken aldrig löper kan det bero på sköldkörtelrubbing vilket kan testas genom prov hos veterinär. Tiken kan även ha en livmodersinflammation och då är operation bäst.

För att öka tikens fertilitet kan man försöka med hallonblad och e-vitamin!

Många parar sina tikar för tidigt. Det är olika för olika raser men vanligast är bästa dag den 16e. Bäst är att para tiken hos hanhunden eftersom tiken ofta kan vara för dominant för hanhunden om hon är i sitt eget hem. Låt hundarna leka/hoppa runt och bekanta sig med varandra före de vill para sig. Hängning förekommer endast hos hunddjur och varar olika länge.

De flesta tikar är dräktiga 61-63 dgr - +- 5 dgr. Progesteronprov el blodprov kan tas för att konstatera dräktighet. För att vara säker på dräktighet skall progesteronprov tas så sent som möjligt och skickas till SLU för analys.

Efter parningen pågår celledelning och äggen (zygoterna) ligger i äggledarna för att sedan långsamt nå livmodern. (För en noggrannare beskrivning av förloppet rekommenderar jag Anne-Sofie Lagerstedts Valpningsboken - se nedan). De första två veckorna är en känslig period. Under dag 17-19 sker implantationen dvs äggen fäster vid livmoderväggen. Att palpera buken på tiken (försöka känna om det finns något) mellan 3-5 veckan är mycket farligt för fostren eftersom de är känsliga för yttre tryck och kan lossna. Efter 5e veckan flyter fostren ihop och det går inte att känna något.

Om tiken har blödningar kan fostren ha släppt el något annat fel ha uppstått.

Under tiden fram till 35 dagen kan fostren dö och då resorberas de av kroppen - de försvinner. Senare kan spontan abort ske. 30% av fostren eller valparna dör. Fosterdöd beror vanligast på att det är något genetiskt fel på valparna.

Herpes är en sjukdom som orsakar stora problem - 80% har antikroppar mot herpes. Antikroppar är svar på att herpes finns i kroppen. Herpes kan bryta ut vid t ex stress. Om tiken har blåsor i vaginan kan det vara ett tecken på herpes.

Man bör testa tiken före första valpningen och vaccinera mot herpes. OM tiken har herpes dör valparna och man bör då skicka dem till SLU för test.

Vad gäller övriga sjukdomar som bl a Peometra och Cystisk Endometrihyperplasi (CEH) se ovan nämnda bok.

Ultraljud kan göras från dag 24 för att se om tiken är dräktig. Röntgen kan göras från dag 42 då brosket har förbenats och man ser fostrens ryggrad, huvud mm.

Förberedelserna inför valpningen med valplåda och allt vad där tillhör ska vara iordningställt i god tid. Det är viktigt att allt är förberett och att det råder lugn och ro - **ingen stress!**

Tiken kan ligga in sig i valplådan. (Min Wheaten Vita - vars valplåda jag hade en vecka före beräknad valpning i sovrummet - låg där då och då, tittade på mig som om hon tyckte att det var fint där och att det hela skulle gå bra). När man beräknat att tiken snart ska valpa kan man ta tempen på henne. När tempen börjar falla och sedan stiger är hon på gång. Om det drar ut på tiden ska man inte vänta mer än ett dygn innan man kontaktar veterinär. Idag ger man tiken Oxytocin för att sätta igång värkarbetet. Man har slutat med

kalk eftersom det visat sig påverka musklerna. Hjärtat kan stanna!

Vad sätter igång förlossningen? Jo, valparna startar det hela! För att stimulera värkarbetet kan man hjälpa dem på väg genom att försiktigt stoppa in ett finger i vaginan för att påverka receptorerna och värkarbetet. Sammandragningarna som sätter igång kallas Fergusons reflex.

Varför kommer inte valparna ut? Först och främst är det 40% som kommer med bakdelen före. Man kan då hjälpa till genom att dra försiktigt i kroppen. **OBS dra** inte i benen! Dra försiktigt nedåt. Valparna kan också ligga fel vilket man kan se med ultraljud. De kan också vara döda och då kommer inget valparbete igång. Om värkarbetet avstannat kan tiken få Detrusitol – druvsocker - för att orka mer. Man kan inte vänta mer än några timmar. Har man röntgat tiken strax före förlossningen och vet att det ska bli t ex 6 st så är det viktigt att åka till veterinär för att rädda de som är kvar med kejsarsnitt.

KASTRATION

Fördelar för en **hane**:

- han i blir mer lättillgänglig
- en kastrerad hane rymmer inte lika gärna
- söker inte efter löpande tikar
- blir oftast lugnare
- vid kastrering före könsmognaden får hunden längre ben!!

Nackdelar är nog lika de för tiken nedan (min kommentar).

Ska man kastrera sin tik?

Fördelar:

- tiken slutar löpa
- störningar vid skendräktighet upphör
- minskad risk för juvertumörer
- minskad risk för diabetes

Nackdelar:

- viktökning hos ca 50%
- förändrad päls
- utdragna pälsfällningar (kanske inte så aktuellt med Wheaten - min kommentar)
- 10% får inkontinens besvär som visserligen kan behandlas

Jag vill avslutningsvis nämna att det var en oerhört stimulerande att lyssna till Anne-Sofie Lagerstedt. Hon var en mycket kunnig men också en humoristisk talare.

Litteratur: Anne-Sofie Lagerstedt – Valpningsboken. Hundens fertilitet, fortplantning, könsmognad och könsorganens sjukdomar. En handbok från Svenska Kennelklubben.

ISBN91-7055-295-9 Förlag SELL´N.

Vi hade en trevlig lördagkväll tillsammans - ett femtontal kursdeltagare som bodde kvar på hotellet.

Mentalitet söndagen den 26 mars -06

Owe Andersson från Trollhättan höll i hela söndagens mycket intressanta program. Han arbetar mest som testledare för mentalbeskrivning, domare och instruktör för tävlingar i elitspår. Som jag nämnt ovan kommer jag här endast ta upp ett fåtal punkter.

Vad är mentalitet? Finns det bra och dålig?

Hur visar sig hundens egenskaper, sinnelag. Hunden har en tendens att välja bland olika egenskaper för att klara sig i olika situationer. Känslor - är det en egenskap och kan hunden känna sorg, ledsnad, tillgivenhet, längtan, saknad, glädje?

Owe Andersson

Foto: Ann-Christine Johansson

Är hunden intelligent eller är det instinkten som styr den i olika situationer?

Intressanta frågor som vi inte riktigt har svar på.

Mentalbeskrivning kan ge svar på en del frågor och bör göras i åldern mellan 12-18 mån. Alla hundar som ska användas i brukssammanhang ska mentalbeskrivas för att man ska få reda på om de passar till planerad arbetsuppgift.

Efter 48 månaders ålder görs ingen MH om hunden inte har högt avelsvärde.

Rädsla och aggressivitet

När valpen är mellan 13-16 v utvecklas **aggressivitet** och rädsla. Det är en mycket betydelsefull period då hundens kampnivå utvecklas och då ska man inte leka med trasa el liknande. Det är viktigt att få ner kampnivån.

Rädsla - vad styr **rädslan**? Man måste lära hunden att inte vara rädd. Den påverkas mycket av sin omgivning därför är det oerhört viktigt att uppmuntra hunden att vara nyfiken när något händer och ge den beröm så att rädslan försvinner.

Det gäller att utveckla önskvärda egenskaper samt undvika och minska frekvenser av icke önskvärda.

Owe Andersson rekommenderade nedanstående litteratur för fördjupning i ämnet.

Prof Per Jensen	- Djurens beteende
Prof Per Jensen	- Djurens språk
Prof Per Jensen	- Stress i djurvärlden

Avslutningsvis vill jag också nämna att Wheatenklubben fick mycket beröm av bland annat Gertrud Hagström, välkänd domare, som var en av kursdeltagarna. Gertrud Hagström nämnde det omfattande arbete som Wheatenklubben lagt ner vad gäller mentalbeskrivning för Irish Softcoated Wheaten Terrier.

En arbetsgrupp inom Wheatenklubben har under flera år arbetat med RAS (RasspecifikAvelsStrategi) för åren 2005-2010. Jag hade med mig en utskrift av RAS som flera kursdeltagare var intresserade av. Tyvärr visste jag inte förrän jag kom hem att klubben nu publicerat sina resultat om RAS vari ingår Mentalbeskrivning för hund.

Helena Brambeck och Such Dkuch Windisle Fleurie (Vita)

Saltsjöbaden, april 2006. www.fleuriehill.info.se